

Lige rettigheder i praksis

AFGØRENDE
STEMMER
2005

Grundlæggende rettigheder & bekæmpelse af diskrimination

ADGANG TIL
RETSSIKKERHED

Beskæftigelse & sociale anliggender

Europa-Kommissionen

Lige rettigheder i praksis

AFGØRENDE STEMME 2005
ADGANG TIL RETSSIKKERHED

Beskæftigelse & sociale anliggender

Beskæftigelse, Sociale Anliggender og Arbejdsmarkedsforhold
Grundlæggende rettigheder og bekæmpelse af forskelsbehandling

Europa-Kommissionen

Generaldirektoratet for Beskæftigelse, Sociale Anliggender og Ligestilling
Kontor D.3

Manuskript afsluttet i marts 2005

"Lige rettigheder i praksis: Afgørende stemmer 2005" er udgivet inden for rammerne af Det Europæiske Fællesskabs handlingsprogram for bekæmpelse af forskelsbehandling - 2001-2006, Europa-Kommissionens Generaldirektorat for Beskæftigelse, Sociale Anliggender og og Ligestilling. Indholdet i denne udgivelse afspejler ikke nødvendigvis Europa-Kommissionens synspunkter eller holdninger.

Europa-Kommissionens elektroniske nyhedsbrev "ESmail" kan bestilles hos Generaldirektoratet for Beskæftigelse, Sociale anliggender og Arbejdsmarkedsforhold via mailadressen: empl-esmail@cec.eu.int. Nyhedsbrevet udkommer regelmæssigt på engelsk, fransk og tysk.

Yderligere oplysninger om handlingsprogrammet og om forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder og seksuel orientering er tilgængelige på:

http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm

Rapportudarbejdelse
GOPA-Cartermill

Fotos

© Side 12, 15, 22, 23, 24: Carl Cordonnier, Dailylife

© Side 9: Photodisc

© Side 25: Hollandse Hoogte

***Europe Direct er en service, der har til formål at hjælpe
med at besvare Deres spørgsmål om Den Europæiske Union***

Frikaldsnummer:

00 800 6 7 8 9 10 11

Yderligere oplysninger om EU fås på internet via Europa-serveren (<http://europa.eu.int>).

Bibliografiske data findes bagest i denne publikation.

Luxembourg: Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, 2005

© De Europæiske Fællesskaber, 2005

Eftertryk tilladt med kildeangivelse

TRYKT PÅ IKKE-KLORBLEGET PAPIR

ADGANG TIL RETSSIKKERHED

Temaet "Access to justice" - adgang til retssikkerhed - er afgørende, når det gælder bekæmpelse af forskelsbehandling. Vi håber alle at blive behandlet efter fortjeneste, men når det ikke sker, hvad kan vi da gøre ved det? Love, der forbyder diskrimination, altså forskelsbehandling, er ikke til nogen nytte, hvis folk i praksis er ude af stand til at hævde deres rettigheder.

Når problemet vedrører forskelsbehandling på grundlag af personlige egenskaber, skrider ofrene ofte ikke til handling af frygt for, at det ville være nærmest umuligt at føre bevis for deres sag, eller fordi, de ikke tror på et tilfredsstillende udfald af en sådan sag. Det er derfor bydende nødvendigt, at de berørte støttes.

Advokater kan også behøve støtte og efteruddannelse. At forberede en sag til afgørelse, at sammensætte et klageskrift og at skabe sympati hos den ansvarlige dommer kan nemlig være ganske udfordrende. Dommerne vil måske på den anden side skulle arbejde med nye love og regler for sagsbehandling eller med nye aktører på lovområdet såsom fagforeninger eller ngo'er. Disse ikke-statslige organisationer må råde over tilstrækkelige ressourcer til at udfylde deres roller effektivt.

EU vedtog i 2000 to direktiver om etnisk ligestilling og ligebehandling med hensyn til beskæftigelse. Disse såkaldte "artikel 13-direktiver" (her generelt benævnt "direktiverne") fastlagde nye regler for ligebehandling af mennesker og forpligtede de nationale regeringer til at tilpasse, forny eller indføre lovgivning mod forskelsbehandling. Denne undertiden afskrækkende proces har ansporet og stimuleret en dynamisk, akademisk, kulturel og politisk debat.

Direktiverne gør det klart, at personer ramt af forskelsbehandling bør have passende adgang til retsbeskyttelse og en effektiv ret til genoprejsning for at kunne sikre sig en retfærdig behandling. At råde over virksomme midler i diskriminationssager er afgørende, ikke alene for at sikre enkeltpersoner genoprejsning men også for at sikre, at potentielle udøvere af forskelsbehandling tager lovgivningen alvorligt.

Det er bydende nødvendigt at sikre, at direktiverne overføres til national lovgivning i alle medlemsstater samtidig med, at EU - via Fællesskabets handlingsprogram for bekæmpelse af forskelsbehandling (2001-2006) - fokuserer på at virkeliggøre det sæt rettigheder og ansvarsforpligtelser, som direktiverne medfører.

Udvalget af projekter, der finansieres under handlingsprogrammet, vidner om Europa-Kommissionens engagement i at tilføre disse foreninger, organisationer og grupper af fagfolk, der går i spidsen for at bekæmpe forskelsbehandling, den nødvendige styrke.

Disse aktører og mange andre har til gengæld taget udfordringen op med hensyn til at få direktiverne til at virke i praksis. På hvilken måde?

Med henblik på at øge bevidstheden og nå ud til diskriminationsofrene er der indført hjælpemidler såsom telefon-hotlines, særlige temadage om ikke-forskelsbehandling samt netsteder, hvor folk kan blive oplyst om deres rettigheder og få svar på deres eventuelle spørgsmål om forskelsbehandling.

For det andet har behovet for at udstyre de relevante parter til at hjælpe diskriminationsramte - stærkt følt af fagforeninger, ngo'er m. fl. - ført til en række vigtige initiativer: udarbejdelse af oplysningsmateriale og værktøjssæt, projekter med sigte på at overføre viden fra bedre rustede ngo'er til mindre erfarne ngo'er eller centrale græsrodsorganisationer, efteruddannelse af dommere og advokater, arrangementer til erfaringsudveksling lande imellem mv.

For det tredje er der - i erkendelse af, hvor vigtigt det er at straffe diskriminerende handlinger eller adfærd effektivt - konkrete eksempler på retlige indgreb, som er afgørende for en afklaring af den praktiske anvendelse af abstrakte regler i praksis. Bidragene til denne udgivelse viser mangfoldigheden af de organisationer, der påtager sig at gå videre med diskriminationssager, og spændvidden af de procedurer, der vil kunne benyttes.

Efterhånden, som vi bevæger os i retning af et mere alsidigt samfund og arbejdsmiljø, vil borgernes adgang til retssikkerhed sandsynligvis blive en endnu mere akut prioritering, især i chikanesager. EU-institutionernes og de berørte organers mange aktiviteter, som vi beskriver på de følgende sider, bør afgjort påskønnes som bemærkelsesværdige bidrag til reelt at gøre direktiverne til et effektivt redskab i kampen for ligebehandling.

Matteo Bonini-Baraldi er forsker ved lovfakultetet på Universitetet i Bologna (Italien). Han fungerede som medkoordinator af den tidligere Europæiske ekspertgruppe om bekæmpelse af forskelsbehandling på grundlag af seksuel orientering.

INDHOLDSOVERSIGT

AT NÅ UD TIL DISKRIMINATIONSOFRENE AFSNIT 1

INDLEDNING.....	5
FORSKELSBEHANDLING? SÅ RING MED DET SAMME!.....	6
ÆLDRE SIKRES TALERET.....	8
TIL KAMP MOD FORSKELSBEHANDLING I HVERDAGEN.....	9

OPBYGNING AF STØTTEORGANERS KAPACITET AFSNIT 2

INDLEDNING.....	11
INDBRINGELSE AF KLAGESAGER UNDER BRITISK HANDICAPLOVGIVNING.....	12
NGO'ERS HANDLEKRAFT TIL STØTTE AF OFRE STYRKES.....	14
OPBYGNING AF NGO-KAPACITET I EUROPA SOM HELHED.....	16
FAGFORENINGER TAGER LOVUDFORDRINGEN OP.....	18
ITALIENSKE ADVOKATER EFTERUDDANNES I NYE RETSMIDLER MOD FORSKELSBEHANDLING.....	20

HANDLING I PRAKSIS AFSNIT 3

INDLEDNING.....	21
NGO'ERNES ROLLE I RETSTVISTER.....	22
BULGARSKE DOMSTOLE BEKÆMPER FORSKELSBEHANDLING AF ROMAER.....	23
BELGISK INDSATS MOD FORSKELSBEHANDLING.....	25
SAMORDNET TILGANG TIL GENNEMFØRELSE AF LOVGIVNING OM LIGEBEHANDLING.....	26

AT NÅ UD TIL DISKRIMINATIONSOFRENE

INDLEDNING

De to direktiver, der bygger på EF-traktatens artikel 13, pålægger medlemsstaterne at sikre diskriminationsofre adgang til retssikkerhed. Men lovgivningen kan kun være effektiv, hvis folk er bevidste om deres rettigheder og ved, hvordan disse hævdes. Med henblik herpå indeholder direktiverne en række bestemmelser, der gør forskellige interesserede parter i stand til at informere og støtte diskriminationsofre bedre.

Sammenslutninger og organisationer med legitim interesse kan nu anlægge sag på vegne eller til støtte af diskriminationsofre med disses samtykke. Fagforeninger, ngo'er og andre relevante organisationer kan ad denne vej yderligere fremme deres mål om at bekæmpe forskelsbehandling og fremme retssikkerheden. Der er imidlertid stor indbyrdes variation på tværs af Europa, hvad angår organisationernes erfaring i at informere og støtte diskriminationsofre. Nogle belgiske organisationer har således mange års erfaring på området (se artiklen side 9-10), mens de nye muligheder, som loven giver, endnu ikke er udnyttet fuldt ud i f.eks. Spanien, Italien og Polen.

NATIONALE MYNDIGHEDER SKAL STYRKE BEVIDSTHEDEN

Ifølge direktiverne skal medlemsstaterne tage skridt til at oplyse borgerne om lovgivningen. Selv om dette har fundet sted i nogle lande (se eksemplerne fra Nederlandene, s. 6), er offentlighedens viden om national ligestillingslovgivning stadig meget begrænset i EU som helhed.

NATIONALE LIGESTILLINGSORGANER SOM FORMIDLERE

I henhold til kravene i direktivet om etnisk ligestilling er der blevet eller ved at blive oprettet nationale ligestillingsorganer (undertiden benævnt "artikel 13-organer"). Disse har som hovedopgaver at yde uafhængig rådgivning til diskriminationsofre, gennemføre uvildige meningsmålinger og undersøgelser samt udgive uafhængige rapporter og anbefalinger. Men i mange lande rækker ligestillingsorganernes rolle ud over direktivkravene, idet nogle af dem også dækker andre grunde til forskelsbehandling (f.eks. i Østrig, Belgien, Nederlandene, Cypern, Estland, Litauen og Irland). Nogle af disse organer eksisterede allerede før, direktivet blev omsat til national lovgivning, og har vist sig at være nyttige mellemlid til oplysning, bevidsthedsfremme og støtte af diskriminationsofre i deres respektive hjemlande. Håbet er, at de nye organer vil have de fornødne midler og ressourcer til at gøre det samme.

DIALOG MED CIVILSAMFUNDET

Direktivet forpligter medlemsstaterne til at stimulere dialogen med relevante ngo'er, der har en berettiget interesse i at bidrage til kampen mod forskelsbehandling. Ngo'erne har en nøglefunktion med hensyn til at gøre ligebehandlingsrettighederne effektive gennem støtte- og bevidstgørelsesaktiviteter. Dialogen mellem arbejdsmarkedets parter er ligeledes vigtig for at fremme princippet om ligebehandling. Men omfanget, i hvilket fagforeninger og arbejdsgiverorganisationer arbejder i retning af at bekæmpe forskelsbehandling, varierer betydeligt på tværs af EU. Den Europæiske Faglige Samarbejdsorganisation (EFS/ETUC) har udarbejdet en handlingsplan, der opmuntrer medlemmerne til at udveksle ideer og erfaring angående gennemførelsen af direktiver og bevidstgørelsesaktiviteter.

Samarbejdet mellem nationale myndigheder, ligestillingsorganer, fagforeninger, arbejdsgiverorganisationer, ngo'er og repræsentanter for potentielle diskriminationsofre er afgørende for en effektiv håndhævelse af ligestillingslovgivningen. Hver af parterne har sin specifikke ekspertise og udøver en vital funktion med oplysning, bevidstgørelse og fremme af ligestilling.

Maria Miguel Sierra er advokat med erfaring i ikke-statslige organisationer, der bekæmper racisme og fremmedhad. Hun arbejder i dag som konsulent for projekter om ikke-forskelsbehandling (se s. 9).

FORSKELSBEHANDLING? SÅ RING MED DET SAMME!

Astrid Kortenbach er politisk rådgiver for det nederlandske social- og arbejdsministeriums afdeling for udvikling af lovgivning og politik om ligebehandling og bekæmpelse af diskrimination.

Nederlandene har allerede en omfattende infrastruktur beregnet til bekæmpelse af forskelsbehandling. Lokale og regionale kontorer rundt om i landet yder rådgivning og behandler klager i forbindelse med alle diskriminationsgrunde. Herudover findes der fem nationale ekspertisecentre med speciale i en eller to grunde. Endelig er der ligebehandlingskommissionen, som er det nationale ligestillingsorgan, der tager sig af formelle klagesager, afgiver formelle udtalelser om alle diskriminationsgrunde og informerer den bredere offentlighed.

MANGEL PÅ OFFENTLIG BEVIDSTHED

Det er dog ikke alle i Nederlandene, der er klare over, at dette net af organisationer eksisterer, eller hvordan man kontakter det. Den nederlandske regering har i samråd med en række ngo'er besluttet at starte en oplysningskampagne for at nå ud til potentielle ofre for eller vidner til forskelsbehandling. Kampagnen har modtaget støtte fra Fællesskabets handlingsprogram for bekæmpelse af forskelsbehandling.

En central del af kampagnen er den nationale hotline (0900-BelGelijk eller 0900-2 354 354) og det tilknyttede netsted: www.belgelijk.nl. Begge initiativer blev startet i juni 2004 under sloganet "Discriminatie? Bel gelijk!" (Diskrimination? Så ring med det samme!). Nummeret

står i alle telefonbøger og kommunale vejvisere, og en national præsentationskampagne blev indledt i oktober 2004. Kampagnen har fået bred omtale via radiostationer, navnlig én, der i særlig grad drives af unge med fremmed etnisk baggrund. Andre mediekkanaler har derimod vist sig sværere at få adgang til.

En national præsentationskampagne blev indledt i oktober 2004

Opkald til hotlinen dirigeres automatisk ud til de lokale og regionale kontorer. Selv om det samlede antal henvendelser ikke er steget drastisk, er brugen af såvel hotline som netsted tiltaget stabilt siden oprettelsen. Fra juni til december 2004 modtog kontorerne således næsten 600 opkald via hotlinen, ligesom der blev registreret mere end 13.000 besøg på netstedet.

BEDRE SAMARBEJDE ER AFGØRENDE

Hotlinens fortsatte succes afhænger dels af en større PR-indsats og dels den underliggende infrastrukturens evne til at håndtere modtagne anmodninger og klager.

Kampagnen har på en positiv måde været med til at styrke samarbejdet mellem organisationer involveret i at forebygge og bekæmpe forskelsbehandling.

Kampagnen koordineres og gennemføres af anti-diskriminationsagenturet RADAR (Rotterdam) under bemyndigelse af det nationale forbund af anti-diskriminationsbureauer.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

De lokale/regionale anti-diskriminationskontorer kan kontaktes via det nationale forbund af anti-diskriminationsbureauer (Landelijke Vereniging van Anti Discriminatie Bureau's en Meldpunten): www.lvadb.nl, www.belgelijk.nl

Kampagnen koordineres af anti-diskriminationsagenturet RADAR: www.radar.nl, www.belgelijk.nl

DE ØVRIGE KAMPAGNER OMFATTER: - Nationale ekspertisecentre:

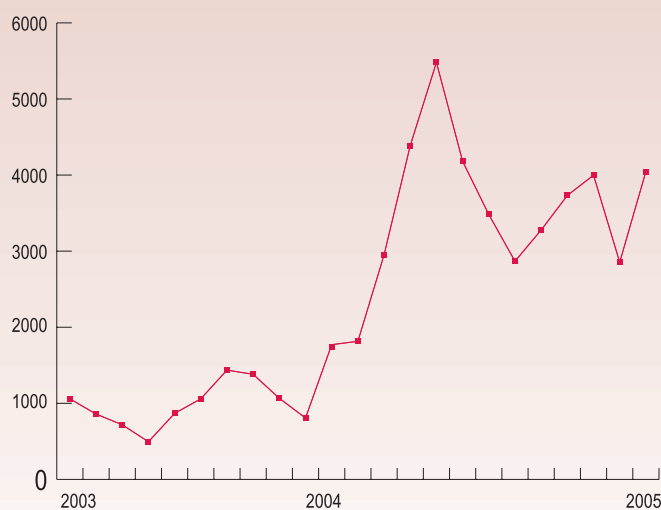
LBL (alder): www.leeftijd.nl
LBR (race/etnisk oprindelse/religion): www.lbr.nl
E-Quality (kønsaspekt og etnisk oprindelse): www.e-quality.nl
CG-Raad (handicap): www.cg-raad.nl
KLHE (seksuel orientering): www.homo-emancipatiebeleid.nl
Ligebehandlingskommissionen: www.cgb.nl

LINHA SOS IMIGRANTE - PORTUGALIN MAAHANMUUTTAJIEN NEUVONTAPUHELIN

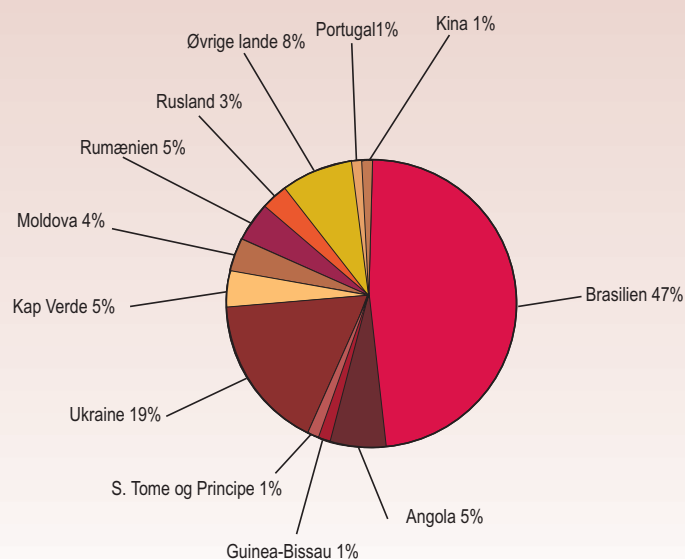
I Portugal har der siden marts 2003 eksisteret en telefon-hotline beregnet for indvandrere og etniske minoriteter. Ad denne vej gives oplysning og støtte om f.eks. lovgivning eller familiesammenføring, ligesom enkeltpersoner her kan indbringe klager over forskelsbehandling eller chikane. Nogle af klagesagerne kan behandles af tjenestens egne juridiske eksperter.

SOS Immigrant-hotlinen er finansieret af regeringens højtstående kommission for immigration og etniske minoriteter (ACIME) via protokolaftaler med indvandrerorganisationerne.

Antal telefoniske forespørgsler pr. måned

Forespørgslernes geografiske fordeling

ÆLDRE SIKRES TALERET

Direktivet om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv giver yderligere nye rettigheder til at beskytte dem, der oplever forskelsbehandling grundet i deres alder. Men hvordan informeres de berørte om deres rettigheder? Og hvad kan de gøre, når de behandles urimeligt? En repræsentant for "Lige rettigheder i praksis" har talt med Hanne Schweitzer, der leder "Kontoret mod aldersdiskrimination" i Köln. Organisationen er Tysklands eneste, der kæmper mod aldersdiskrimination.

Hvordan bærer I jer ad med at bekæmpe aldersdiskrimination?

I 1999 hørte vi i Tyskland politiske røster om, at aldersdiskrimination ikke eksisterede. Vi ønskede at samle beviser for, at dette er usandt og også at opmuntre folk til at være mere åbne om forskelsbehandling begrundet med alder. Vi besluttede at arrangere en landsomspændende klagedag, der blev afholdt den 21. november 2001.

Vi gjorde opmærksom på dagen gennem lokale græsrodsorganisationer og oprettede en særlig hotline, hvortil folk kunne ringe og udtrykke deres klage. På den ene dag talte vi 4029 opkald - langt flere end vores team bestående af 260 frivillige og 20 telefonlinjer kunne klare. Men det lykkedes os at registrere 1600 klager, hvilket gav os masser af beviser for, at aldersdiskrimination faktisk finder sted i mange af hverdagslivets aspekter.

Omkring 30% af klagerne havde med situationen på arbejdspladsen at gøre. Vi fandt f.eks. ud af, at der selv i stillingsopslag fra forbundsmyndigheden sommetider var sat en aldersgrænse på "indtil 40 år". Mange flere mænd end kvinder klagede over forskelsbehandling på arbejds-

pladsen (43% mod 26% klager fra hhv. mænd og kvinder). Det næsthøjeste antal klager (19%) drejede sig om image - dvs. måden, hvorpå ældre mennesker afbildes i medierne. Vi afdækkede imidlertid også andre situationer, hvor ældre mennesker regelmæssigt forskelsbehandles, f.eks. i adgangen til sygesikring, finansieringsydelse, offentlige tjenester, pasningsordninger, videreuddannelse og frivilligt arbejde.

Den nationale klagedag var selvfølgelig meget ressourcekrævende, men den var med til at skabe offentlig bevidsthed om problemet. I 2002 oprettede vi et netsted med oplysninger og mulighed for at indgive klage pr. mail. Fra januar til december 2004 havde vi omkring 46.000 besøgende på netstedet. Vi bliver stadig mere kendte som referencepunkt, når det gælder aldersdiskrimination.

Hvilken støtte og rådgivning tilbyder I dem, der klager?

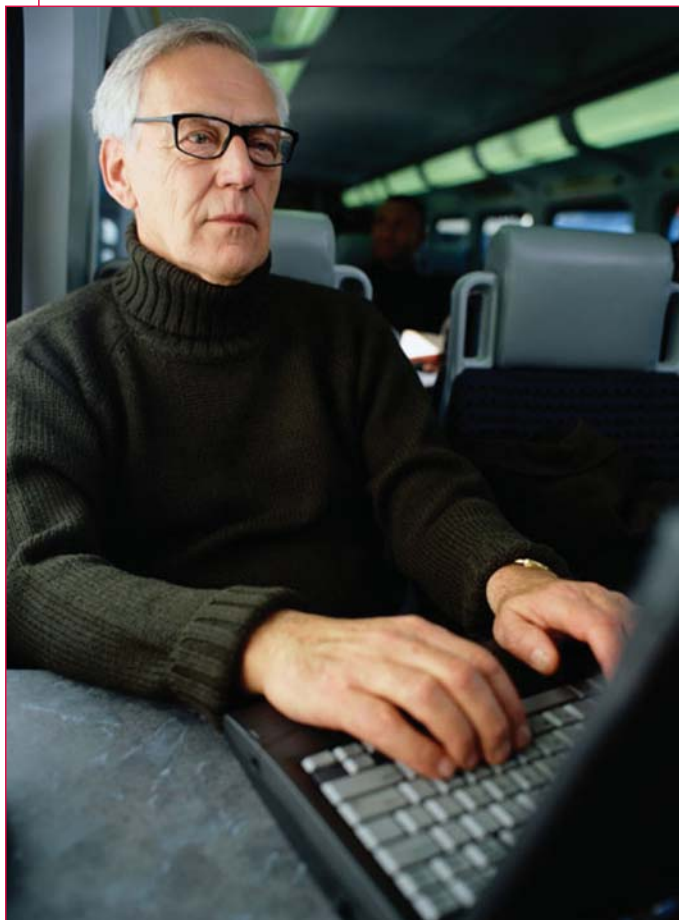
Der findes i dag ingen tysk lovgivning mod aldersdiskrimination, så vi kan ikke anlægge retssager. Vi oplyser derimod om eksisterende EU-lovgivning og om, hvad et for-

melt klageskrift skal indeholde.

Hvilke forandringer forudser I i fremtiden?

I januar 2005 afholdt Forbundsregeringen den første høring om den nye lov med forbud mod forskelsbehandling på en række grundlag, herunder alder. Vi medvirkede ved at rådgive om indholdet i det første lovudkast. Vi håber, at den nye lov bliver mere vidtrækkende end direktiverne og vil forbyde forskelsbehandling i adgangen til såvel varer og tjenesteydelser som beskæftigelse. Men vi er stadig ved begyndelsen. Vi håber, at regeringen vil behandle lovforslaget hurtigt og vedtage det inden sommeren 2005.

Mange flere mænd end kvinder klagede over forskelsbehandling på arbejdspladsen

YDERLIGERE OPLYSNINGER OM DEN
NATIONALE KLAGEDAG:

www.altersdiskriminierung.de

TIL KAMP MOD FORSKELSBEHANDLING I HVERDAGEN

Maria Miguel Sierra ledede i flere år klagebureauet tilknyttet Bevægelsen mod racisme, antisemitisme og fremmedhad (MRAX) og blev senere vicedirektør for Det europæiske netværk mod racisme (ENAR). Hun arbejder i dag som konsulent og medvirker i en række forskellige projekter i de nye EU-medlemsstater.

En af de nyskabelser, som direktiverne førte med sig, var foreningers og organisationers ret til at støtte eller repræsentere diskriminationsvidner i retten. Den tætte tilknytning til "sårbare grupper" gør sådanne civilsamfundsorganisationer godt placeret til at styrke håndhævelsen af lovgivningen om ligebehandling.

Et godt eksempel herpå er erfaringerne i bevægelsen MRAX (Movement against Racism, Anti-semitism and Xenophobia), en ikke-overskudsgivende belgisk organisation. MRAX har siden 1974 drevet et klagebureau, hvor man hjælper borgere, der har været ofre for eller vidner til racistiske eller diskriminerende handlinger.

VALG AF DEN BEDST EGNEDE INDGREBSMÅDE

Inden for klagebureauet yder et team bestående af to juridiske rådgivere gratis oplysning og vejledning om følgende valgmuligheder, der står åbne for klageren:

- Udfordring af den påståede diskriminationsudøver eller dennes overordnede.** Den sagsøgte part opfordres til at give sin egen udlægning af kendsgerningerne og advares mod de potentielle retlige konsekvenser af forskelsbehandling. I relevante tilfælde anmodes sagsøgtes overordnede om at undersøge forholdene og foretage passende indgreb. Afskrækkelse og forebyggelse er hovedformålene med denne procedure.
- Mægling.** I situationer, hvor det er svært at føre bevis for forskelsbehandling (f.eks. hvad angår boligadgang), eller hvis klagerens position er sårbar (f.eks. som ansat), kan der tilbydes mægling. I så fald indledes en dialog med den sagsøgte part i hensigt om at opnå en ordning eller en undskyldning.
- Indbringelse af en formel klagesag.** De fleste ofre for racistiske handlinger begået af en øvrighedsperson og, mere specifikt, af politiet, er tilbøjelige til at indbringe en formel klagesag. I tilfælde af alvorlig eller principiel art kan MRAX bistå med sagsanlæg. En sådan medvirken er hjemlet i den belgiske lov af 1981 om afstraffelse af visse handlinger grundet i racisme eller fremmedhad.

BEVIDSTGØRELSE AF OFFENTLIGHEDEN

De indkomne klager har understøttet MRAX's udformning af bevidstgørelseskampagner med henblik på at standse forskelsbehandlingen ved dens kilde, men også på at anspore ofrene til at indberette diskriminerende handlinger. MRAX har siden 2002 kørt en kampagne med fokus på forskelsbehandling i hverdagen. Der blev indledningsvis taget fat på diskrimination i adgangen til diskoteker og barer. For tiden koncentrerer indsatsen om boligadgang, mens kampagnens sidste del skal handle om jobdiskrimination. Kampagnen afvikles i samarbejde med det belgiske ligestillingsorgan, Centret for lige muligheder og modstand mod racisme samt yderligere en række foreninger og institutioner.

La discrimination raciste dans l'accès au logement est un délit.

02/209.62.53 - www.mrax.be

Informationskampagnen retter sig mod forskelsbehandling i boligadgangen

EN POLITISK INDSATS ER OGSÅ PÅKRÆVET

MRAX tilbyder også ekspertise i emner relateret til indvandring og asyl, et dokumentationscenter, kurser for diverse målgrupper samt et månedligt nyhedsbrev, "MRAX-Info". Det brede erfaringsgrundlag gør MRAX i stand til at yde bidrag til lov- og politikudformning samt at udfordre administrative, retlige og politiske myndigheder til at skride ind over for racediskrimination.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

- Movement against Racism, Anti-semitism and Xenophobia: www.mrax.be
- Belgiens nationale ligestillingsorgan: www.antiracisme.be

OPBYGNING AF STØTTEORGANERS KAPACITET

INDLEDNING

PÅ VEJ MOD ET FÆLLES MÅL FOR OMRÅDETS AKTØRER

Begge direktiver om ligebehandling kræver, at medlemsstaterne sikrer adgang til retlige og/eller administrative procedurer for dem, der oplever forskelsbehandling, hvorved advokater, ngo'er, foreninger, uafhængige organer og fagforeninger tildeles en ny funktion.

Mens eksisterende organisationers rolle er blevet styrket (f.eks. i Det Forenede Kongerige), har direktiverne gjort det muligt at skabe nye institutioner med ret til at informere og rådgive ofre, repræsentere dem for domstolene, indsamle det nødvendige bevismateriale og bistå dem i forhandlingerne med deres arbejdsgivere. De forskellige typer af aktører og organisationer - ngo'er, fagforeninger og advokater - har hver deres status og koncentrerer sig ofte om hver deres bestemte diskriminationgrunde. De udfylder altså hver især deres konkrete rolle i praksis.

Samme aktører forfølger dog også et fælles mål, nemlig at muliggøre en effektiv håndhævelse af lovgivningen mod forskelsbehandling. Dette kræver et tæt samarbejde aktørerne imellem. Hvem kan bedre end en ngo eller en fagforening assistere en advokat med indsamling af det nødvendige bevismateriale til at bringe en sag for retten? Omvendt er ngo'er og fagforeninger, der mangler advokatbistand og ikke selv har udviklet tilstrækkelige ressourcer, begrænset i deres muligheder for at yde juridisk rådgivning til diskriminationsofre.

UDDANNELSE - ET AFGØRENDE REDSKAB

Samme aktører må være bevidste om deres komplementære roller og potentiale i henseende til at forsvare ofre så effektivt som muligt. Bevidstgørelsesindsatsen - en ledetråd for Fællesskabets handlingsprogram for bekæmpelse af forskelsbehandling - udøves af bl.a. en række nationale og tværnationale uddannelsesinstitutioner.

Efteruddannelse er et vitalt redskab til at bekæmpe forskelsbehandling og støtte ofre. Via kurser om direktiverne vedrørende ikke-forskelsbehandling og om den deraf følgende nationale lovgivning oplyses aktørerne ikke alene om betydning og konsekvenser af begreberne i retsinstrumenterne men lærer også at anvende disse og tilpasse dem til forskellige situationer.

Sådanne kurser giver aktørerne en konkret juridisk metodik, hvormed de kan gøre sig fortrolige med de forskellige metoder til juridisk ræsonnement i efterlevelsen og fortolkningen af direktiverne. Med enten en regional tilgang, anvendt af f.eks. Det italienske retsoverråd, eller en tværnational fremgangsmåde, benyttet af f.eks. Det europæiske retsakademi i Trier, kan aktørerne tillige trække på hinandens faglige erfaring og udveksle synspunkter.

Florence Hartmann-Vareilles er kursusdirektør ved Det europæiske retsakademi (ERA) i Trier. Hun er ansvarlig for en række seminarier om EU's ligebehandlingslovgivning støttet under Fællesskabets handlingsprogram for bekæmpelse af forskelsbehandling. Hun har tidligere drevet advokatpraksis i Grenoble og Paris.

INDBRINGELSE AF KLAGESAGER UNDER BRITISK HANDICAPLOVGIVNING

Caroline Gooding er direktør for den britiske Kommission for handicappedes rettigheder og ansvarlig for rådgivning om afgørende, langsigtede og tværgående problemstillinger på handicapområdet samt den generelle indvirkning af lovgivningen om forskelsbehandling af handicappede (DDA - Disability Discrimination Act). Hun var tidligere leder af repræsentations- og rådgivningsprojektet i tilknytning til denne lovgivning samt medlem af regeringens taskforce om handicap.

Siden 1995, da Det Forenede Kongerige vedtog lovgivningen om forskelsbehandling af handicappede (DDA), har to nationale handicaporganisationer etableret konkrete projekter eller enheder til rådgivning og repræsentation angående problemstillinger i tilknytning til forskelsbehandling af handicappede.

ENHEDER SPECIALISERET I JURIDISK RÅDGIVNING

Det kongelige nationale blindeinstitut, RNIB, har etableret posten som juridisk ansvarshavende myndighed ("Legal Officer"). Denne tjeneste, der nu er udvidet til to ansatte, rådgiver og repræsenterer blinde og svagtseende i tilfælde af forskelsbehandling og vejleder disses repræsentanter, f.eks. sagførere, fagforeninger eller centre for juridisk ekspertise. RNIB udarbejder desuden faktablade om lovgivningen mod handicapdiskrimination og holder rundt om i landet oplæg om sine tiltag.

RNIB har repræsenteret i hundredevis af blinde og svagtseende i diskriminationssager vedrørende såvel beskæftigelse som varer og tjenesteydelser. Instituttet besvarer gennemsnitligt 50-75 telefoniske forespørgsler om ugen, hvortil kommer e-mail og brevpost. Mange sager er blevet afhjulpes, mens andre er bragt for domstolene. Her følger et par eksempler:

- Hr. H blev nægtet adgang til en lokal restaurant, fordi han havde sin hund med. Han blev repræsenteret af RNIB i en klagesag i

henhold til ovennævnte lovgivning. Han blev tilkendt £1000 (1450 euro) i erstatning og restauranten fik det første tilhold under denne lovgivning og blev pålagt at give klageren adgang.

- Hr. A blev nægtet ansættelse, fordi han ikke havde kørekort, selv om han kunne have benyttet andre transportmidler til at komme på arbejde. Sagen blev afgjort med en erstatning på £12.000 (17.400 euro) og tilbud om en anden stilling.

En række britiske organisationer yder juridisk rådgivning om forskelsbehandling af handicappede

Det kongelige nationale døveinstitut (RNID) er landets største velgørenhedsorganisation, der repræsenterer Det Forenede Kongeriges ni millioner døve og tunghøre. RNID har oprettet en afdeling specialiseret i juridisk rådgivning og advokatbistand (Casework Service) med fokus på problemstillinger, der rammer døve og tunghøre i relation til handicap- og socialsikringslovgivningen.

Siden 2001 har Casework Service direkte behandlet over 2000 forespørgsler fra enkeltpersoner, hvortil kommer flere hundrede kontakter med

organisationer og regeringsinstanser. Afdelingen har siden midten af 2002 været i stand til at gennemføre retsvister relateret til DDA og har fungeret som repræsentant i mere end 30 sager omfattende beskæftigelse, uddannelse samt varer og tjenesteydelser. Det er lykkedes at finde en løsning på de fleste af sagerne, enten i form af en afsluttende høring eller gennem forhandling.

ANDRE NETVÆRK ER OGSÅ AKTIVE

Ovennævnte to organisationer har været de mest aktive med hensyn til advokatbistand og oplysning vedrørende lovgivningen mod handicapdiskrimination (DDA), men også andre instanser har udbudt lignende tjenester. Landets største organisation for sindslidende, MIND, byder på telefonservice med juridisk rådgivning og har et net af praktiserende juridiske eksperter, man kan henvise til. Tjenesten dækker en række emneområder og kun en lille andel af opkaldene vedrører DDA.

DIAL-UK, et net bestående af 160 lokale telefontjenester med handicapoplysning og -rådgivning, har afholdt en række seminarer rundt om i landet umiddelbart efter at DDA trådte i kraft.

Ligeledes bidrager adskillige fagforeninger aktivt til at udbrede oplysning om lovgivningen og til at behandle sager på vegne af deres medlemmer. Gode kontakter mellem handicaporganisationer og fagforeninger er vigtige for at sikre en effektiv repræsentation af handicappedes rettigheder.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

Kommissionen for handicappedes rettigheder
(Disability Rights Commission): www.drc-gb.org
Handicaplovgivning, se: UK Government Disability
Policy Division: www.disability.gov.uk

RNIB: www.rnib.org.uk
RNID: www.rnid.org.uk
MIND: www.mind.org.uk
DIAL-UK: www.dialuk.info

AKTIVISTER OG ADVOKATER: KURSUSPROGRAM OM HANDICAPPEDES RETTIGHEDER

Grækenlands nationale handicapforbund koordinerer et projekt med partnere fra ni EU-lande samt fra Bulgarien og Rumænien. Målet er at give aktivister og advokater, der selv har handicap, handlekraft til at anvende de nyligt vedtagne retsinstrumenter. Der vil på EU-niveau blive afholdt tre seminarer og 11 nationale kursusseminarer med fokus på rettighedsbaseret lovgivning afledt af EU-dækkende og internationale bestemmelser såvel som medlemsstaternes nationale lovgivninger. Som yderligere resultater af projektet forventes der udarbejdet en kursushåndbog og et netsted.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

Det Europæiske Handicapforum (European Disability Forum - EDF): www.edf-feph.org
Grækenlands nationale handicapforbund: www.esaea.gr

NGO'ERS HANDLEKRAFT TIL STØTTE AF OFRE STYRKES

Anette Sjödin er projektkoordinator ved det svenske ligestillingsforbund for lesbiske, bøsser, biseksuelle og transsekuelle, RFSL (Riksförbundet För Sexuellt Likaberättigande), hvor hun overvejende arbejder med EU-projekter om arbejdspladsrelaterede problemer.

Mange af dem, der oplever forskelsbehandling på arbejdspladsen ville aldrig indgive en klage. Hvorfor? Hvad er det, der afholder enkeltpersoner fra at tage skridt til at sikre deres rettigheder?

For det første må man vide, hvad forskelsbehandling (diskrimination) er, og at der findes en lovgivning imod den. I stedet for at bebrejde sig selv, at man ikke er god nok, må man gøre sig det klart, at det at blive tyranniseret, chikaneret eller nægtet et job, selv om man var den bedst kvalificerede ansøger, tilsammen udgør forskelsbehandling.

For det andet må man indse fordelene ved at reagere og protestere mod diskriminerende behandling. Hvorfor skride til handling og ikke blot tie og holde ud? Man skal være tilstrækkeligt motiveret for at handle.

For det tredje skal man vide, hvor man henvender sig. Hvem kan man stole på? Hvem vil tage ens parti og kende det næste skridt? Man får brug for støtte til den juridiske procedure såvel som til at klare det psykiske pres.

Der kræves en stor indsats for at overvinde disse hindringer og få lovgivningen til at virke i hverdagen. Med hensyn til at støtte enkeltpersoner spiller ngo'erne en meget vigtig rolle. Som repræsentanter for de udsatte grupper har de indblik i hverdagen for de mennesker, de repræsenterer, samt kendskab til de forskellige former for forskelsbehandling. Ngo'erne kan på troværdig vis tage hånd om ovennævnte hindringer i deres kommunikation med enkeltpersoner og organisationer.

MÅLRETTET EFTERUDDANNELSE I FIRE LANDE

I projektet Access to Justice (adgang til retssikkerhed) samarbejder organisationer fra fire lande om at udfylde hullet mellem ord og handling, således at lovgivningen udnyttes, når forskelsbehandling forekommer. Projektet fokuserer på diskriminationgrundene alder, handicap og seksuel orientering. De nationale aktiviteter ledes af fire ngo'er, nemlig: Help the Aged fra Storbritannien, det spanske forbund af ældreorganisationer (CEOMA), den rumænske organisation ACCEPT med speciale i seksuel orientering, samt det svenske ligestillingsforbund for lesbiske, bøsser, biseksuelle og transsekuelle, RFSL. Sveriges LO-forbund og ombudsmand mod forskelsbehandling grundet i seksuel orientering (HomO) medvirker også i projektet, der styres af RFSL. Projektet støttes som en tværnational aktion under Fællesskabets handlingsprogram for bekæmpelse af forskels-

behandling.

På nationalt plan organiseres projektet ikke på samme måde i de fire lande. Årsagen er, at de givne betingelser og strukturer er forskellige, hvad angår lovgivningen og det generelle kendskab blandt enkeltpersoner, ngo'er, fagforeninger og retssystemets ansvarlige. Ligeledes varierer strukturerne for klagebehandling, idet nøgleaktørerne ikke altid er de samme fra land til land. Trods detaljeforskellene er det overordnede mål dog fælles, nemlig gennem kapacitetsopbygning at udstyre nøgleaktørerne med handlekraft til at støtte enkeltpersoner. Dette finder sted via seminarer/konferencer og udarbejdelse af

De berørte enkeltpersoner behøver støtte for at få gavn af lovgivningen i praksis

oplysnings og kursusmateriale. Her tages der fat på ovennævnte hindringer, idet man fokuserer på nøgleaktørernes roller, muligheder og ansvar for at gøre en forskel til gavn for det enkelte menneske.

VEJEN BANES FOR FREMTIDIG HANDLING

Det endelige resultat af projektet bliver et sæt fælles kursusmaterialer, der udvikles gennem hele projektperioden og afsluttes i 2006. Materialet oversættes til adskillige sprog. I 2006 afholdes et tværnationalt seminar med det vigtige overordnede mål at afstikke en dagsorden for det videre arbejde med bekæmpelse af forskelsbehandling på tværs af Europa. En ting står fast, nemlig, at arbejdet mod forskelsbehandling skal fortsætte i lang tid, og at de berørte enkeltpersoner vil behøve deres ngo'ers støtte til at få gavn af lovgivningen i praksis.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

www.rfsl.se/access

OPBYGNING AF NGO-KAPACITET I EUROPA SOM HELHED

Margarita Ilieva er advokat med speciale i diskrimination og praktiserer i Sofia. Hun har været med til at udforme forslaget til den bulgarske lovgivning mod forskelsbehandling baseret på EF-direktiverne og har, bl.a. for Europa-Kommissionen, foretaget en række ekspertanalyser af Bulgariens lovgivningssituation. M. Ilieva er i dag landets nationale koordinator for et projekt, der - støttet af Fællesskabets handlingsprogram for bekæmpelse

af forskelsbehandling - skal kortlægge og opbygge kapaciteten blandt ngo'er i de ti nye medlemss-tater og de tre kandidatlande. Her fortæller hun til "Lige rettigheder i praksis" mere om projektet samt om ngo-sektoren i Bulgarien og mere generelt i Central- og Østeuropa.

Hvordan kan ngo'erne hjælpe diskriminationsofre med at få adgang til retssikkerhed?

Ngo'erne tjener som bevidsthedsfremmere, der gør de berørte i stand til at genkende forskelsbehandling som et rettighedsbrud og oplyser dem om deres klagemuligheder. Ligeledes modtager og behandler ngo'erne klager og vejleder om, hvordan man juridisk og praktisk håndterer en situation. Når der er behov for en retstvist, hjælper ngo'erne ofrene med at samle sagsakter med dokumentation for relevante fakta og sikrer det nødvendige bevismateriale til at bringe sagen for retten. En del af ngo'erne råder selv over juridisk ekspertise, hvormed de kan repræsentere diskriminationsofrene for domstole og andre myndigheder. Nogle af organisationerne indgår i strategiske retstvister, hvor de på en proaktiv måde søger eller udvikler retspraksis gennem prøvesager for derigennem at uddrage retslære om problemstillinger med almen-gyldige følgevirkninger. Derefter offentliggøres resultaterne af retstvisten, hvilket er med til at fremme en holdningsændring i den brede befolkning.

På hvilken måde har ngo'ernes rolle i Bulgarien udviklet sig med den nye lovgivning mod forskelsbehandling?

Den nye lovgivning, der bygger på EU's hidtidige retspraksis (acquis) har i væsentlig grad udvidet ngo'ernes muligheder for at indgå i retstvister om forskelsbehandling. Organisationerne har nemlig herved fået status til dels at repræsentere diskriminationsofre, dels at anlægge sager på egne vegne i tilfælde, hvor mange menneskers rettigheder krænkes. Derudover kan ngo'er tilslutte sig søgsmål anlagt af enkeltpersoner eller af andre ngo'er i egenskab af interesseret part og således bidrage med yderligere ekspertise eller politisk støtte til retstvister af almen interesse. Såvel nationale som internationale rettighedsgrupper har været begejstrede over at kunne afprøve mulighederne i denne nye status og har selvstændigt anlagt retssag som indklagere i diskriminationssager af almen interesse. Retssager indledt af den bulgarske Helsinki-komité og Romani Baht-fondet, støttet af European Roma Rights Centre som amicus curiae, er allerede blevet domstolsafprøvet med succes.

Hvor mange organisationer er aktive på området og på hvilke felter? Hvor mange vil blive inddraget i projektet?

I Bulgarien arbejder en halv snes ngo'er med bekæmpelse af forskelsbehandling bestående i overvågning samt retstvister og advokatbistand. De fleste af dem er menneskerettighedsgrupper med hovedvægten på race/etnisk tilhørsforhold. Nogle af dem er samfundsgrupper, der koncentrerer sig om diskriminationsgrunde som romaernes etniske tilhørsforhold, seksuel orientering og handicap. Grupperne om religions- og aldersdiskrimination er markant mindre aktive. Yderligere ti organisationer agiterer udelukkende for at få afskaffet skoleadskillelsen af romabørnene. Der vil imidlertid medvirke aktivister fra alle de nævnte ngo'er i projektet.

I hvilket omfang varierer ngo'ernes kapacitet blandt de 13 projektlande?

Ngo'erne står stærkest i Bulgarien, Ungarn og Polen, hvor de kan trække på større puljer af erfarne aktivister, herunder jurister, der arbejder i offentlighedens interesse. I disse tre lande har ngo'erne haft størst succes med deres lobbyarbejde, advokatvirksomhed og strategiske retstvister, såvel inden- som udenlands.

Hvilke konkrete behov har ngo'erne i de 13 lande?

Langt hovedparten af græsrods- og samfundsgrupperne har brug for uddannelse i juridiske normer og hjælpemidler i relation til bekæmpelse af forskelsbehandling. De højere udviklede, centralt baserede ngo'er har behov for uddannelse af instruktører for at få overført knowhow til samfunds- og græsrodsgrupperne. Dette kan være med til at opbygge de mindre gruppers rolle i adgangen til retssystemet, nemlig som bindeled, dels mellem ofre og sagsbehandlere, dels mellem juraen og en synlig position i landet som helhed. Såvel de små lokale grupper som de højere udviklede nationale organisationer trænger til institutionel støtte og finansie-

ring for at kunne udvide deres indsats på retstvists- og retshjælpsområdet - og dermed bringe deres færdigheder i diskriminationsbekæmpelse op på et højere plan.

Er ngo'erne i stand til at drage fordele af den nye lovgivnings bestemmelser?

En pæn andel af de ældre og stærkere ngo'er med traditioner for effektivt arbejde omkring menneskerettigheder er tilstrækkeligt veludstyrede til at udnytte de nye retlige hjælpemidler. Andre organisationer såvel som de fleste af lokal- og samfundsgrupperne har derimod brug for uddannelse eller videreuddannelse. For at fremme dette mål ville man med fordel kunne investere i at styrke de mere velbevandrede organisationers uddannelseskapacitet og dermed ruste dem til at overføre deres knowhow til lokal- og samfundsgrupperne.

Hvordan vil dette projekt medvirke til at opbygge ngo'ernes kapacitet?

Ved at sponsorere uddannelse af instruktører med efterfølgende oplæring af aktivister vil projektet bidrage til at udbrede praktisk kompetence til et væsentligt udsnit af ngo-samfundet. Dette kan fremme udviklingen af "public interest-sektoren" og gøre ligestillingsretten effektiv i praksis. Det endelige antal aktivister, der skal uddannes - heraf 50 i Bulgarien - er betydeligt, set i lyset af, at kun en halv snes ngo'er i dag er aktive på området (fraregnet dem, der fokuserer på romaernes undervisning). Den planlagte uddannelse har derfor en rækkevidde, der kan indvirke på hele miljøet af aktivister mod forskelsbehandling og måske fordoble dets kapacitet.

YDERLIGERE OPLYSNINGER KAN INDHENTES
FRA DE TO PROJEKTPARTNERE:

Human European Consultancy:
www.humanconsultancy.com

Migration Policy Group: www.migpolgroup.com

FAGFORENINGER TAGER LOVUDFORDRINGEN OP

Jean-Luc Rageul er generalsekretær for Paris' departementale sektion af CFDT. CFDT er et nationalt fagforbund, der repræsenterer lønmodtagere fra forskellige områder og erhverv inden for såvel den offentlige som den private sektor og på alle geografiske niveauer, dvs. nationalt, regionalt, departementalt og lokalt.

Paris' departementale sektion af det franske demokratiske lønmodtagerforbund, CFDT, har i årtier været engageret i ligestilling og bekæmpelse af forskelsbehandling. Siden 70'erne har vi kæmpet for lige rettigheder for alle arbejdstagere af såvel fransk som anden oprindelse. I 80'erne fokuserede vi på at fremme ordnede forhold for udlændinge, der arbejdede ulovligt, og i 90'erne gennemførte vi et bevidstheds- og handlings-program med temaet "for ligestilling og mod forskelsbehandling".

Men trods disse bevidsthedsfremmende aktiviteter forekommer racediskrimination stadig mange steder i ledelsespraksis og fagbevægelsen er dårligt udstyret til at gøre noget mod det. Med henblik på at give folkene i feltet handlekraft til at bruge lovgivningen mod forskelsbehandling inden for deres fagforeningspraksis har vi gjort efteruddannelse i sagsanlæg til én af vores hovedprioriteter.

ET STRUKTURERET UDDANNELSESFORMAT

I 2004 startede vi en række kursusseminarer i samarbejde med konsulentfirmaet Astrolabe Conseil og studie- og aktivistgruppen GELD (Groupe d'Etude et de Lutte contre les Discriminations). Seminarerne var målrettet mod fagforeningernes nøgleaktører, dvs. udnævnte arbejdsretsdommere, fagforeningsjurister og tillidsrepræsentanter fra arbejdspladserne.

Seminarerne har resulteret i et gennemprøvet efteruddannelsesmodul omfattende følgende kerneelementer:

- De grundlæggende årsager til begrebet diskrimination (forskelsbehandling)
- Grundlaget for den internationale menneskerettigheds-

lovgivning

- Europæisk - / EF-lovgivning om forskelsbehandling
- Dybdegående analyse af EF-direktiverne 2000/43 og 2000/78
- Sondring mellem diskriminations- og ligestillingsbegrebet, idet sidstnævnte er stadfæstet i den traditionelle franske forfatnings- og administrationslovgivning
- Følgevirkninger af EF-retssystemet, således som det er blevet overført til fransk lovgivning, i tilknytning til retsudøvelsen på ligestillingsområdet og de retlige aktørers praksis
- Opbygning af bevismateriale vedrørende forskelsbehandling

ÆNDRING AF RETLIGE AKTØRERS VANER

Det blev klart, at fagbevægelsens aktører radikalt måtte ændre deres måde at analysere diskriminationssituationer på og opbygge søgsmålspraksis ifølge den nye lovgivning. I særdeleshed har det franske retsvæsen meget lidt erfaring i de nye regler for bevisførelse og omvendt bevisbyrde. Et af efteruddannelsens vigtige resultater er således et praktisk metodologisk værktøj beregnet som hjælp for juridiske lovgivere, arbejdsretsdommere og involverede institutioner til at opbygge bevismateriale. Der gives en oversigt over de spørgsmål, man skal stille klageren, de strategiske muligheder til overvejelse samt de dokumenter, der skal samles på hvert stadium i proceduren, lige fra det første møde med den ansatte og op til arbejdsrettens afgørelsesproces.

Seminarene bekræftede også vigtigheden af at samarbejde tæt med aktører uden for fagbevægelsen, herunder øvrigheds personer, arbejdstilsynet og den offentlige arbejdsformidling.

I 2005 opfordrer CFDT i Paris alle sine arbejdsretsdommere og fagforeningsrepræsentanter til at deltage i ovennævnte kursusrække. På denne måde håber vi at gøre dem fortrolige med de nye regler for bevisførelse og opmuntre dem til at finde en konstruktiv indfaldsvinkel til kampen mod forskelsbehandling.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

GELD: www.le114.fr/

CFDT: www.cfdt.fr

LIGEBEHANDLING PÅ ARBEJDSPLADSEN OG I BOLIGADGANGEN

I det tværnationale projekt, "Casadis", der finansieres under Fællesskabets handlingsprogram for bekæmpelse af forskelsbehandling, deltager fagforeninger og uddannelsesorganisationer fra fire lande, nemlig Frankrig, Belgien, Italien og Rumænien. Deres mål er at uddanne og støtte fagforeningsaktører i at skride ind over for forskelsbehandling på arbejdspladsen og i adgangen til en bolig. Den konkrete målgruppe varierer ifølge hvert af landenes behov men indbefatter tillidsfolk og andre arbejdstagerrepræsentanter, arbejdsretsekspertter fra fagforeningerne og lægdommere repræsenterende arbejdstagere eller fagforeninger ved arbejdsretsdomstolene.

Uddannelsen sigter på at øge deltagerens bevidsthed om forskelsbehandling på diverse grundlag: alder, handicap, helbred, race eller religion. Der vil blive sat fokus på de tilgængelige former for retsbeskyttelse på nationalt og europæisk plan. Ligeledes fremlægges et realistisk "værktøjssæt", som deltagerne vil kunne anvende i deres daglige arbejde for at fremme lige muligheder og mangfoldighed.

Yderligere formål med Casadis er at lette erfaringsudveksling mellem partnerlandene, at fremme god praksis og at sikre en bred resultatudbredelse.

Projektet koordineres af Émergences og involverer følgende partnere:

La Confédération Générale du Travail (CGT) - Frankrig;

Form'action André Renard, kursusorgan for fagforeningen Fédération Générale du Travail de Belgique (FGTB) - Belgien;

Agenzia Formazione Lavoro (AGFOL) - Italien;

Confederatia nationala a sindicatelor libere din romania Fratia (CNSLR) - Rumænien.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

www.casadis.org/

ITALIENSKE ADVOKATER EFTERUDDANNES I NYE RETSMIDLER MOD FORSKELSBEHANDLING

Paola Accardo er dommer og ekspert i EF-lovgivning inden for Italiens overretsråd (CSM). CSM er et officielt organ, der skal sikre retssystemets selvstyre og uvildighed. Rådet tilrettelægger og forvalter endvidere faglig efteruddannelse for dommer- og anklagerpraktikanter, ligesom det tilbyder efteruddannelse for praktiserende advokater.

Den italienske regering udstedte i juli 2003 to nye lovdekreter til overførsel af direktiverne om etnisk ligestilling og ligebehandling med hensyn til beskæftigelse. At håndhæve lovgivningen kræver imidlertid, at advokaterne kender lovteksterne og de indeholdte juridiske magtbeføjelser.

MÅLRETTEDE KURSER I IKKE-FORSKELSBEHANDLING

Ved hjælp af midler fra de nationale bevidsthedsfremmende aktiviteter under Fællesskabets handlingsprogram for bekæmpelse af forskelsbehandling har det italienske overretsråd, CSM (Consiglio Superiore della Magistratura) udviklet et efteruddannelsesprogram for advokater i Rom og otte andre geografiske områder.

Kurserne i ikke-forskelsbehandling indledtes med et tredages seminar i april 2004. Programmet trak i høj grad på de positive erfaringer fra kurser afholdt via Det europæiske retsakademi (ERA). Dommere og advokater samt andre jurister og eksperter blev opfordret til at dele deres erfaringer og således stimulere nogle indgående diskussioner om direktiverne og den nationale lovgivning.

Der blev ofret stor opmærksomhed på følgerne af direktivernes "non-regression-klausul", der skal forhindre en forringelse i forhold til den eksisterende nationale lovgivning. Italien har siden 1999 haft en høj grad af retsbeskyttelse mod forskelsbehandling på grundlag af handicap. Arbejdsgivere kræves således at træffe adskillige positive foranstaltninger til rekruttering og ansættelse af arbejdstagere med handicap. Ifølge ovennævnte klausul kan anvendelsen af direktivet om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv ikke medføre nogen svækkelse af disse bestemmelser.

Diskriminationssager grundet i seksuel orientering og alder dukker nu op i Italien, og den praktiske anvendelse af direktivet om beskæftigelse er stadig genstand for

usikkerhed. Hvornår er aldersgrænser pålagt af arbejdsgivere eksempelvis acceptable, fordi der er tale om et berettiget arbejdsmæssigt krav, og hvornår bør aldersgrænser forbydes? Samarbejdet mellem fagforeninger og arbejdsgivere er afgørende for at undgå misbrug af aldersgrænser på arbejdspladserne.

Risikoen for skævheder i retssystemet på grund af underbevidste fordomme blev også drøftet. En af oplægsholderne gav et eksempel med en dommer, der idømte en strengere straf, fordi han misforstod den tiltaltes tilbøjelighed til at bøje hovedet som et tegn på manglende respekt, hvor dette i sidstnævntes kultur derimod var et udtryk for ærbødighed. I denne forbindelse gjorde deltageren fra Judicial Studies Board (JSB) opmærksom på den seneste udgave af "Equal Treatment Bench Book". Denne vejledning, der er udarbejdet af JSB, har til formål at medvirke til, at dommere behandler de individuelle sager så rimeligt og indfølelse som muligt.

EN REGIONAL TILGANG

Seminaret i Rom blev fulgt op med regionale seminarer rundt om i Italien for at nå ud til et bredere udsnit af dommere og anklagere. Selv om de regionale seminarer var kortere end det, der blev holdt i hovedstaden, gav de lejlighed til at formidle vigtige oplysninger om anvendelsen af direktiverne i den lovfæstede retspraksis.

Også via andre kanaler er der blevet formidlet information, herunder udgivelse af en cd-rom og en præsentation af seminarerne på CSM's netsted.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

www.csm.it (link til Incontri di Studio no.1346).
Vejledningen "Equal Treatment Bench Book" er tilgængelig via adressen: www.jsboard.co.uk

HANDLING I PRAKSIS

INDLEDNING

En af de vigtigste måder at straffe diskriminerende handlinger eller adfærd på består i at retsforfølge ugerningen. Den, hvis rettigheder krænkes, kan vælge selv at anlægge sag eller at lade sig bistå af en ngo, en fagforening eller et uafhængigt nationalt ligestillingsorgan. I nogle tilfælde vil han/hun måske anmode om, at en af de nævnte aktører indbringer sagen på hans/hendes vegne.

RETSSAGER BØR FÅ VIDERE KONSEKVENSER I SAMFUNDET

Beslutningen om at anlægge sag på vegne af diskriminationsofre er vigtig, ikke alene med henblik på at søge oprejsning for krænkelsen af vedkommendes menneskerettigheder. Sådanne sager kan nemlig også få vigtige konsekvenser for den mere almene bekæmpelse af forskelsbehandling i samfundet. Nødvendigheden af en mere strategisk udvælgelse af sager, således at de får den størst mulige indvirkning, er klart udtrykt i artiklerne fra INTERIGHTS (s. 22) og den irske ligestillingsmyndighed (s. 26). Sagseksemplerne fra European Roma Rights Centre (ERRC) (s. 23) illustrerer på nyttig vis, hvordan retssager kan føre til historisk vigtige domme, hvad angår forskelsbehandling i adgangen til varer og tjenesteydelser eller ansættelse.

En af det nationale ligestillingsorgans hovedfunktioner er, som det er defineret i direktivet om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse, at sørge for at "bistå ofre for forskelsbehandling med at få behandlet deres klager over forskelsbehandling". Nogle af de nationale ligestillingsorganers beføjelser rækker ud over tilbudet om at rådgive og understøtte retssager på vegne af klagere. Det belgiske ligestillingsorgan foretrækker således at behandle klagesager via frivilligt forlig eller mægling, idet man dog erkender, at det som sidste udvej kan blive påkrævet at støtte en retssag (se s. 25).

NÆSTEN UMULIGT AT SAGSØGE ALENE

Nogle af de andre medlemsstater har ikke udvidet sådanne beføjelser til at omfatte det nationale ligestillingsorgan. Eksempelvis har Danmarks såkaldte "artikel 13-organ", Klagekomitéen for Etnisk Ligebehandling, blandt andet beføjelse til at behandle individuelle klager over forskelsbehandling og kan anbefale, at en diskriminationsramt modtager gratis juridisk bistand, hvis den pågældendes klage er velunderbygget. Ikke desto mindre skal klageren dog selv bringe sagen for retten, idet Klagekomitéen ikke kan gøre det på hans eller hendes vegne. Ikke-statslige organisationer kan hjælpe ofre med at anlægge sag, men generelt indbringer heller ikke ngo'erne sager på enkeltpersoners vegne.

Selv om dansk lovgivning i mange år har omfattet forbud mod race- og jobdiskrimination (siden hhv. 1971 og 1996), er kun nogle få sager faktisk blevet bragt for retten. Årsagen er, at kun få ønsker at anlægge sag som enkeltperson. De dermed forbundne psykiske og økonomiske omkostninger samt problemerne med at bevise den påståede forskelsbehandling gør dette nærmest umuligt.

Støtte til sagsanlæg er derfor en afgørende forudsætning for at kunne forbedre beskyttelsen mod forskelsbehandling. Det er vigtigt, at medlemsstaterne tildeler ngo'er og nationale ligestillingsråd en styrket rolle i sikringen af, at den eksisterende lovgivning kan udnyttes effektivt.

Bjørn Dilou Jacobsen er jurist og fuldmægtig ved Klagekomitéen for Etnisk Ligebehandling under Institut for Menneskerettigheder i Danmark. Han leder desuden et forskningsarbejde om måderne, hvorpå de europæiske nationale ligestillingsorganer ("artikel 13-organer") håndterer de nationale lovgivninger mod forskelsbehandling baseret på direktivet om etnisk ligestilling.

NGO'ERNES ROLLE I RETSTVISTER

Kevin Kitching er jurist og fuldmægtig for Central- og Østeuropa og eks-Sovjet ved INTERIGHTS i London. Han hjælper advokater, ofre og ngo'er med at forberede sager for nationale og internationale domstole. Han fungerer også som formidler for tredjeparter i sager, der rejser spørgsmål om fortolkning af menneskerettigheder. K. Kitching underviser til lige i international og komparativ menneskerettighedslovgivning, ligesom han udarbejder materialer om afgørende juridiske udviklingsemner.

Via retstvister omsættes retsprincipper i praksis

Direktiverne om ligebehandling lægger op til en høj grad af beskyttelse med stort potentiale i henseende til at fremme diskriminationsofres rettigheder rundt om i Europa. Men for, at ofrenes rettigheder skal kunne beskyttes effektivt, må de grundlæggende rettigheder indarbejdes i de nationale retsstrukturer. Retstvister er afgørende for at sikre, at de principper, der er stadfæstet i direktiverne, ikke blot garanteres på papiret men også i praksis.

RETSSAGER MÅ UDVÆLGES FOR AT FÅ STØRST MULIG INDVIRKNING

Ngo'er som INTERIGHTS m.fl. har i mange år deltaget i prøvesager ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og andre internationale instanser. Sådanne retstvister har ofte haft en stor indvirkning på nationale retssystemer, idet forandringer herved er blevet fremmet gennem dokumentation af statsmagters misbrug og ved styrkelse af svage gruppers handlekraft, efteruddannelse af relevante jurister og politikere samt vejledning i bedste praksis. Direktiverne vil utvivlsomt influere stærkt på de

nationale retssystemer. Men ngo'er og advokater må gribe denne chance for en strategisk udvælgelse og udvikling af de sager, der medfører de største fremskridt i beskyttelsen mod forskelsbehandling.

Ved at indtage et "strategisk" synspunkt under retstvister i henhold til direktiverne kan ngo'erne yde det størst mulige bidrag til lovgivningens gennemførelse og håndhævelse:

- Ngo'er er ofte de bedst placerede aktører til at omsætte sårbare samfundsgruppers behov til vellykket domstolsprøvning. Ngo'ernes arbejde med svagtstillede grupper kan afdække huller i lovgivningen og manglende håndhævelse af eller overensstemmelse med EU-reglerne. Ngo'erne har evnen til at føre an i udvælgelsen af de sager, der med sandsynlighed vil have den største generelle indvirkning.
- Ngo'er kan være med til at fremme adgangen til retssikkerhed. Direktiverne er udformet til at beskytte sårbare grupper mod forskelsbehandling - netop de grupper, der oftest står svagest i henseende til at søge retshjælp gennem traditionelle kanaler.
- Ngo'er kan bidrage til indførelsen af progressive og velbegravede argumenter baseret på international eller komparativ lovgivning via tredjeparters mellemkomst samt rådgivning og direkte repræsentation. Argumenter på basis af relevante menneskerettighedsprincipper og bedste praksis har med succes været fremført i diskriminationssager ved såvel nationale som internationale domstole. Ved at underbygge retssager på tværs af forskellige diskriminationsgrunde og fremhæve tilfælde med flere grunde kan ngo'erne forhøje beskyttelsesniveauet på en sådan måde, at en udvanding af eksisterende normer undgås. Strategiske sagsanlæg kan have til formål at styrke EF-Domstolens magt og derved opnå den

maksimale effekt på tværs af Unionen.

- Ngo'er kan spille en anførende rolle i forvaltningen af en "retstvistsstrategi" med hensyn til både særskilte og mere procedurebetonede problemstillinger, herunder valget af det egnede forum. De kan være fleksible i måden, hvorpå de involverer sig i sager, og arbejde både direkte med klienter og med lokale partnere. Erfaringen i samarbejde med andre ngo'er, advokater og specialiserede organer kan være uvurderlig i støtten af eventuel bistand til retstvister.

BEGYNDELSEN ER SVÆREST

EU's historie, hvad angår lovgivning mod kønsdiskrimination, har vist, at de største vanskeligheder ved gennem-

førelsen af direktiver forekommer i begyndelsen. Ngo'erne er godt placeret til at medvirke til sikringen af, at de tilgængelige midler for diskriminationsofre ude i medlemsstaterne, således som direktiverne kræver det, er "effektive, står i rimeligt forhold til overtrædelsen og har afskrækkende virkning".

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

www.interights.org

BULGARSKE DOMSTOLE BEKÆMPER FORSKELSBEHANDLING AF ROMAER

Dimitrina Petrova er adm. direktør for Det europæiske Center for romaers rettigheder (ERRC - European Roma Rights Centre). Hun har tidligere været formand for Human Rights-projektet i Sofia, en bulgarsk gruppe med det formål at forsvare romaernes rettigheder, og er fhv. parlamentsmedlem og professor i filosofi og jura. Herudover har hun ledet diverse kurser i Bulgarien og andre lande.

Siden den 1. januar, da Bulgariens nye lovgivning mod forskelsbehandling trådte i kraft, har Det europæiske Center for romaers rettigheder, ERRC (European Roma Rights Center) og dets partnerorganisationer indgivet en række civile søgsmål med påstand om forskelsbehandling af romaer. Blot et år efter, at loven trådte i kraft, har disse sager ført til fem skelsættende domme fra bulgarske domstole.

ADGANG TIL TJENESTEYDELSER

I det første tilfælde lød dommen fra Sofias byret, at en romakvinde, som var blevet nægtet adgang til en tøjbutik, var blevet udsat for forskelsbehandling i adgangen til tjenesteydelser alene på grundlag af hendes race. I den pågældende forretning havde man nægtet at betjene kvinden og forbudt hende adgang til butikken. Personalet

Civile søgsmål har medført skelsættende domme angående romaers rettigheder

havde endda truet hende med vold og brugt skældsord om hendes romaafstamning. Retten fandt, at en sådan adfærd tilsammen udgjorde forskelsbehandling på grundlag af etnisk tilhørsforhold og derfor var et brud på den bulgarske lovgivning.

I et andet tilfælde dømte retten til fordel for en mand, der var blevet forskelsbehandlet af det lokale elektricitetsværk. Klageren, der var af romaafstamning, havde fået afslag om tilslutning til el-nettet, fordi han ikke havde indvilliget i, at el-værket anbragte hans måler på en ni meter høj mast. Værkets begrundelse herfor var, at det var "den eneste måde at forhindre, at romaer kobler sig ulovligt på el-nettet". El-værket tilsidesatte de kendsgerninger, at manden var en god betaler, aldrig tidligere var blevet grebet i at tilslutte sig ulovligt, og at han med den krævede, usædvanlige målerplacering ville være ude af stand til at kontrollere sit el-forbrug. Retten pålagde el-værket dels at give klageren passende adgang til at aflæse sin måler, dels at afstå fra en sådan praksis i fremtiden.

En særskilt men lignende retssag medførte endnu en dom mod el-værket. I dette tilfælde var seks beboere i en romabebyggelse i Sofia blevet nægtet at få opsat almindelige el-målere. Værket blev dømt til at sætte målerne op og betale erstatning til klagerne.

FORSKELSBEHANDLING VED REKRUTTERING

En fjerde retssag under den nye lovgivning vedrørte beskæftigelse. Sofias byret fandt, at et firma havde praktiseret en diskriminerende rekrutteringspraksis, da en mandlig roma var blevet nægtet en ansættelsessamtale

på grund af hans etniske oprindelse. Firmaet, en fødevarereproducent og -distributør, havde først tilbudt vedkommende en samtale, men da han havde oplyst sin afstamning, var tilbudet blevet trukket tilbage. Retten tilkendte klageren erstatning og pålagde sagsøgte at afstå fra sådan rekrutteringspraksis i fremtiden.

Endelig blev det statsejede el-selskab endnu en gang fundet at have diskrimineret, da det nægtede nogle betalende kunder nettilslutning efter et strømudfald i et romakvarter i Sofia. Værket afslog i over to måneder efter udfaldet at reparere nettet med den begrundelse, at mange af de berørte forbrugere havde ubetalte regninger. Men 30 romahusstande uden udeståender til selskabet var også blevet nægtet at få genetableret strømforsyningen. Retten medgav, at el-værkets handlinger var diskriminerende, fordi de var blevet begået mod beboere i et romakvarter og ikke mod nogen andre.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

www.errc.org

BELGISK INDSATS MOD FORSKELSBEHANDLING

Eliane Deproost er vicedirektør for "Centret for lige muligheder og bekæmpelse af racisme" (CECLR) - det selvstændige offentlige organ med ansvar for at sikre ligebehandling af alle borgere i Belgien.

NYE ANSVARSPOSTER

Den føderale lovgivning af 25. februar 2003 er det vigtigste retsinstrument til gennemførelse af direktiverne om ikke-forskelsbehandling i Belgien. Hermed blev der uddelegeret nye ansvarsområder til "Centret for lige muligheder og bekæmpelse af racisme" (CECLR), der blev oprettet under "Loven af 15. februar 1993". Således har CECLR nu beføjelse til at rådgive og støtte diskriminationsofre og, om fornødent, anlægge retssager på vegne af disse. Loven forbyder forskelsbehandling uden nogen objektiv og rimelig begrundelse.

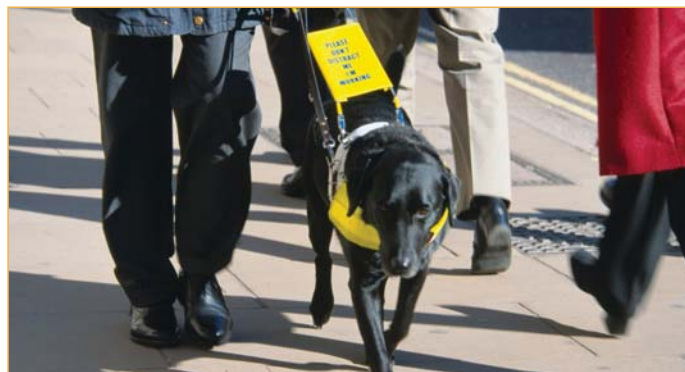
Loven forbyder forskelsbehandling på mange områder af det offentlige liv, ikke alene i relation til ansættelses- og arbejdsforhold, men også til varer og tjenesteydelser såvel som deltagelse i bl.a. sportslige, sociale og kulturelle aktiviteter.

CECLR's foretrukne midler til afhjælpning af klagesager er frivillige forlig og/eller mægling. Ikke desto mindre påtager Centret sig som sidste udvej at støtte et retligt søgsmål. Der er i skrivende stund fem uafgjorte sager til domstolsbehandling.

FORANDRING AF ADFÆRDSMØNSTRE Gennem LOVANVENDELSE

Til illustration er to af ovennævnte sager beskrevet i det følgende. Den første af dem vedrører et afslag om udlejning af en bolig til et homoseksuelt par.

- Hr. X er samboende med hr. Y. Da hr. Y's karriere kræver, at han flytter, søger de to en ny lejebolig via et netsted med ejendomsannoncer. Parret udvælger sig et hus, som de besigtiger, og de underskriver en bindende lejeaftale. Men efterfølgende meddeler boligformidleren, at ejerne havde nægtet at leje huset ud til dem og i stedet ønskede det beboet af et "traditionelt" par. CECLR har indgivet en klage mod både ejerne og boligformidleren.

I et tilfælde blev en kvinde med førerhund nægtet adgang til en restaurant

Den anden sag omhandler en svagtseende person, der blev nægtet adgang til en restaurant sammen med sin førerhund.

- Fru Z bruger førerhund, da hun har nedsat syn. Hun følges med nogle venner hen til en restaurant for at spise frokost, men da hun er på vej ind i lokalet, standser en tjener hende. Hun bliver nægtet adgang med den begrundelse, at hunde ikke er tilladt i restauranten. CECLR har indgivet en klage mod restauratøren.

I højere grad end at virke repressiv giver lovgivningen en reel mulighed for at ændre holdninger i samfundet og for at konfrontere diskriminerende adfærd.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

CECLR (Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme): www.diversite.be

SAMORDNET TILGANG TIL GENNEMFØRELSE AF LOVGIVNING OM LIGEBEHANDLING

Niall Crowley er øverste ansvarlige leder for den irske ligestillingsmyndighed. Dette uafhængige organ er oprettet for at fremme og forsvare de rettigheder, der er fastlagt i Irlands ligestillingslovgivning.

Aderonke Razaq blev afskediget af sin arbejdsgiver, Campbell Catering, med påstand om, at hun havde stjålet tre bananer. I en retssag, der blev støttet af ligestillingsmyndigheden, fandt arbejdsretten, at beslutningen om at fyre hende var en diskriminerende adfærd grundet i hendes race, at hun ikke stjal bananerne og ikke med rimelighed kunne beskyldes for at have gjort dette. Sagen skabte en ny præcedens, idet retten hermed fastslog arbejdsgiveres udtrykkelige forpligtelse til at tage hensyn til de praktiske følgevirkninger af kulturel og sproglig mangfoldighed i udformningen og udviklingen af deres disciplinære procedurer. Disse hensyn bør være gældende for alle arbejdspladspolitikker og -procedurer.

ET BREDT HANDLINGSMANDAT

Sagen blev ført i henhold til Irlands lovgivning om beskæftigelsesmæssig ligestilling, der forbyder forskelsbehandling på arbejdspladsen på følgende ni grundlag: køn, ægteskabelig status, alder, handicap, seksuel orientering, familiesituation, race, religion og tilhørsforhold til "omrejsende folkefærd". Med denne lovgivning fik ligestillingsmyndigheden et bredt mandat til at fremme lige muligheder og bekæmpe forskelsbehandling på de nævnte ni områder. Samtidig blev der nedsat en ligestil-

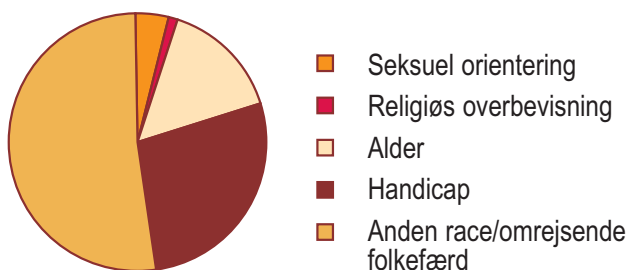
lingsinstans med domstolslignende bemyndigelse til at mægle eller efterforske samt foretage høringer og træffe afgørelse i klagesager i medfør af samme lovgivning. Begge organers beføjelser blev udvidet med ligestillingslovgivningen (Equal Status Act), der forbyder forskelsbehandling i adgangen til varer og tjenesteydelser, bolig og uddannelsesinstitutioner.

Endnu en sag, der blev bakket op af ligestillingsmyndigheden og skabte avisoverskrifter på landsplan, handlede om forsikring. Jim Ross var 76 år og havde bonus for syv års skadefri kørsel på sin bilforsikring. Men assurandøren, Royal and Sun Alliance, nægtede ham at tegne forsikring grundet i, at han var over 70. Ligestillingsdomstolen gav ham medhold, idet retten fandt det uacceptabelt at nægte klageren et forsikringstilbud alene på grund af hans alder og uden at tage hensyn til hans særlige omstændigheder.

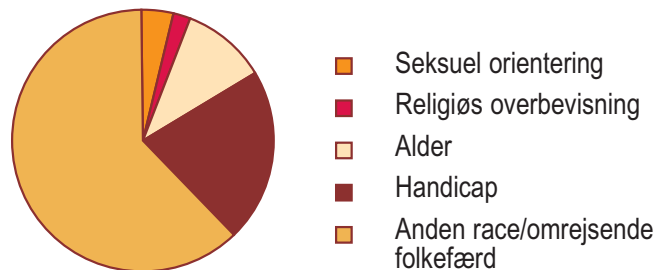
"OMREJSENDE FOLKEFÆRD" NÆGTES FORTSAT ADGANG TIL VARER OG TJENESTEYDELSER

Generelt har søgsmålene mod offentlige instanser udgjort størstedelen af sagsbehandlingen under ligestillingslovgivningen og på andenpladsen kommer sagerne mod

Sagsaktivitet i relation til lovgivningen om lige adgang til beskæftigelse - 2003

Sagsaktivitet i relation til ligestillingslovgivningen - 2003

skoler og uddannelsesinstitutioner. Mængden af sager mod regeringsdepartementer og -organer har også været fremtrædende. Ligestillingsmyndighedens aktuelle sagsarkiver i tilknytning til denne lovgivning viser, at sager vedrørende omrejsende folkefærd tegner sig for hovedparten (33 %), efterfulgt af handicap (25 %) og race (12 %).

Diskriminationssager angående seksuel orientering udgør fortsat en beskedent andel af tilfældene under begge lovgivninger. I en vigtig retskendelse, hvor ligestillingsmyndigheden var involveret, måtte social- og familieministeriet dog indrømme, at dets afslag om at udstede gratis rejsebillet til en ældre homoseksuel mands partner var diskriminerende i henhold til ligestillingslovgivningen, idet ministeriet udstedte tilsvarende billetter til samboende heteroseksuelle partnere. Dette vigtige fremskridt i anerkendelsen af homoseksuelles partnerskabsrettigheder blev imidlertid senere omstødt, da ministeriet indførte lovgivning, hvormed forskelsbehandlingen kunne fortsætte.

De mønstre, der er ved at opstå fra de aktuelle sager under lovgivningen om lige adgang til beskæftigelse, adskiller sig fra ovennævnte. Her er race den dominerende diskriminationsgrund, der tegner sig for 44% af sagerne. Sager i rela-

tion til køn udgør 18,5%, handicap 11% og alder 9%. De vigtigste af de fremførte problemstillinger vedrører forskelsbehandling med hensyn til arbejdsforhold, ansættelsesadgang, afskedigelse og (seksuel) chikane.

SAGERNE BØR VIRKE SOM RINGE I VANDET

Ligestillingsmyndigheden yder juridisk rådgivning og repræsentation i sager af strategisk betydning - det vil sige, at indsatsen virker som "ringe i vandet" ud over at gavne den individuelle klager. I denne rolle er myndigheden gået ind for at fremme såvel eksisterende som nye kilder til støtte af andrageren og har taget sager under den relevante lovgivning. Sagsøgning i fagforeningsregi har en lang tradition, mens sager indledt af lokale samfundsgrupper forekommer i stadig højere grad. En fuldkommen udvikling af disse nye funktioner kræver dog nye ressourcer.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

www.equality.ie

SANKTIONER OG RETSMIDLER - HVOR HØJE ERSTATNINGSSUMMER?

Ifølge direktiverne om etnisk ligestilling og ligebehandling med hensyn til beskæftigelse skal de anvendte sanktioner i tilfælde af rettighedsbrud være "effektive, stå i rimeligt forhold til overtrædelsen og have afskrækkende virkning" (hhv. artikel 15 og 17). Men hvad betyder dette, og hvad er følgevirkningerne for medlemsstaterne, der selv skal fastlægge sanktionsreglerne?

Med henblik på at afklare dette spørgsmål er et europæisk ekspertnet, der støttes under Fællesskabets handlingsprogram for bekæmpelse af forskelsbehandling, blevet bemyndiget til at foretage en undersøgelse af de nationale sanktioner og retsmidler. Der lægges særlig vægt på at få indkredset de øvre grænser for tilkendte erstatningsbeløb til diskriminationsofre. Man vil også udforske, i hvilken grad retten til et effektivt retsmiddel er blevet udviklet inden for fællesskabslovgivningen, både generelt og konkret i relation til kønsdiskrimination. Endvidere vil eksperterne se nærmere på den bredere baggrund for de internationale menneskerettigheder. Det vil i den resulterende rapport blive tilstræbt at drage konklusioner angående sanktioner og retsmidler under de heromhandlede to direktiver om ikke-forskelsbehandling.

Nettet af juridiske eksperter ledes af Human European Consultancy i samarbejde med Migration Policy Group.

YDERLIGERE OPLYSNINGER:

www.humanconsultancy.com og www.migpolgroup.com

Europa-Kommissionen

Lige rettigheder i praksis: Afgørende stemmer 2005 - Adgang til retssikkerhed

Luxembourg: Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer

2005 - 27 s. - 21 x 29.7 cm

SALG OG ABONNEMENTER

De betalingspublikationer og -produkter, som Publikationskontoret udgiver, fås gennem vore salgskontorer overalt i verden.

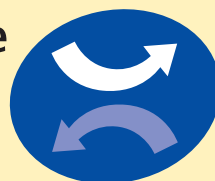
Hvordan anskaffer man en publikation eller et produkt?

Vælg på listen over salgskontorer det salgskontor, der geografisk passer bedst, kontakt kontoret, og afgiv bestillingen.

Hvordan får man listen over salgskontorer?

- Enten på Publikationskontorets websted: <http://publications.eu.int/>
- Eller ved at sende en fax til (352) 2929-42758; listen vil så blive tilsendt i papirform.

Brug forskellene

Stop diskriminationen

"Lige rettigheder i praksis: Afgørende stemmer 2005" er udgivet under Det Europæiske Fællesskabs handlingsprogram for bekæmpelse af forskelsbehandling - 2001-2006. Programmet blev oprettet under Europa-Kommissionens Generaldirektorat for Beskæftigelse, Sociale Anliggender og ligestilling som en pragmatisk støtte til at sikre en effektiv gennemførelse af de to direktiver om "etnisk ligestilling" og "ligebehandling med hensyn til beskæftigelse" (2000) med udspring i Amsterdam-traktatens artikel 13. Det seksårige program henvender sig primært til alle interesserede parter, der kan øve indflydelse på udviklingen af passende og effektive love og politikker mod forskelsbehandling på tværs af EU-25, EFTA og EU-kandidatlandene.

Handlingsprogrammet har tre overordnede målsætninger, nemlig:

1. At forbedre forståelsen af problemstillinger i forbindelse med forskelsbehandling
2. At styrke kapaciteten til at takle forskelsbehandling effektivt
3. At fremme de værdier, der understøtter bekæmpelsen af forskelsbehandling

Derfor har de aktiviteter, der finansieres inden for rammerne af programmet, til formål at analysere og vurdere, udvikle og oplyse om foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder og seksuel orientering.

http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm

Kønsdiskrimination behandles i henhold til særskilte retlige instrumenter. Nærmere oplysninger om Fællesskabets politikker, lovgivning og aktiviteter vedrørende kønsdiskrimination fås ved henvendelse til "Direktoratet for Ligestilling mellem mænd og kvinder" under GD for Beskæftigelse, Sociale Anliggender og Ligestilling.

http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/index_en.htm

Kontakt til kontoret for "Anti-diskrimination og relationer med civilsamfundet":

Barbara Nolan

Kontorchef

Kontor D3

Europa-Kommissionen

200, rue de la Loi

B-1049 Bruxelles

E-mail: empl-antidiscrimination@cec.eu.int